

УДК 657

Нужна О.А., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

В статті розглянуто та проаналізовано чотири підходи до трактування сутності поняття «оборотні активи»: сукупність оборотних фондів та фондів обігу; оборотні засоби підприємств, що відображаються в активі їх бухгалтерського балансу; активи, що використовують в одному операційному циклі, обороті або будуть перетворені на гроші протягом одного року; гроші, запаси, борги третіх осіб, короткострокові фінансові вкладення.

Nuzhna O.A.

GENERALIZATION APPROACHES TO INTERPRETATION OF CURRENT ASSETS

In the article four going is considered and analysed near interpretation of essence of concept «circulating assets»: aggregate of floating assets and funds of appeal, circulating assets of enterprises which are represented in an asset them book-keeping balance, assets which use in one operating loop, turn or will be regenerate on a money during one year, money, supplies, debts of the third persons, short-term financial investments.

Нужная О.А.

ОБОБЩЕНИЕ ПОДХОДЫ К ТРАКТОВКЕ ОБОРОТНЫХ АКТИВОВ

В статье рассмотрены и проанализированы четыре подхода к трактовке сущности понятия «оборотные активы»: совокупность оборотных фондов и фондов обращения; оборотные средства предприятий, отражаемые в активе их бухгалтерского баланса; активы, использующие в одном операционном цикле, обороте или будут превращены в деньги течение одного года; деньги, запасы, долги третьих лиц, краткосрочные финансовые вложения.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Економічний механізм формування та ефективного використання оборотних активів викликає інтерес як у теоретиків, так і практиків.

В умовах трансформаційної економіки відбувається перехід до ринкових методів господарювання та переосмислюється роль оборотних активів в управлінні підприємствами.

Облік відіграє важливу роль в інформаційному забезпеченні процесу управління, оскільки є базою для формування управлінської звітності. Іншими словами, бухгалтерський облік є підґрунтям для прийняття управлінських рішень.

Оборотні активи підприємства набули нових істотних змін у формуванні джерел їх фінансування і, в першу чергу, за рахунок нових фінансових інструментів, що найбільш сильно вплинули на процес прийняття тактичних та стратегічних управлінських рішень.

Все це і ускладнює відображення в обліку господарських операцій та пошук практичних рішень, які впливають на умови і фактори руху оборотних активів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Економічні дослідження радянського періоду з проблем оборотних активів стосувались, як відомо, командно-адміністративних методів господарювання.

У пострадянський період ціла низка проблем, пов'язаних з діяльністю підприємств в умовах переходу до ринку, в тому числі проблема руху й ефективності використання оборотних активів досі залишається мало дослідженою.

Проблеми методології, теоретичного та практичного обґрунтування питань, пов'язаних з обліком, аналізом та управлінням оборотними активами, знайшли відображення у працях багатьох вітчизняних вчених.

Значним внеском до розвитку уявлень про оборотні активи є праці провідних вчених України, Росії та Білорусії В.К. Родостовця, М.І. Карауша, В.Д. Новодворського, О.О. Додонова, Ю.В. Бакун, Б.М. Занько та інших.

Серед відомих науковців, які в своїх працях детально розглядали питання аналізу оборотних активів, слід відзначити таких зарубіжних вчених, як Велми Глен А., Сигел Дж., Шим Дж, Е.С. Хендріксен, а також вітчизняних Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Грабова, Ю.К. Гришкунайте, Н.В. Дубенко, А.Г. Загородній, А.Ш. Маргуліс та інших.

Фінансовий аспект формування та використання оборотних активів висвітлені в працях І.А. Бланка, О.Д. Василика, Н.В. Колчина, Д.С. Молякова та інші.

Питання управління та контролю оборотних активів розглядають Л.В. Пан, Р.С. Сорока.

Економічний аспект формування та використання оборотних активів висвітлені в працях А.Н. Бородавкіна, Крамаренко Г.О. та інших вчених.

Проте відсутня єдина методика аналізу оборотних активів підприємств, яка вимагає подальших досліджень і наукових розробок. Існує необхідність у створенні такої методики обліку та аналізу оборотних активів, яка б дозволила не тільки чітко визначити їх фінансовий стан, а й була б доступною у використанні, зрозумілою та економічно ефективною з точки зору співвідношення «вигода – витрати». Немає також єдиного підходу до трактування оборотних активів.

Цілі статті. Метою даного дослідження було узагальнення підходів до трактування сутності поняття «оборотні активи».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються оборотні активи, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у складі витрат підприємства різних сфер діяльності.

В обліковій літературі можна зустріти багато різних понять, пов'язаних із оборотними активами, причому кожне з них має самостійне значення та власне тлумачення.

Зокрема, Ф.Ф. Бутинець під оборотними активами розуміє сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес, які повністю споживаються протягом одного операційного циклу [1, с. 126].

Згідно з П(С)БО 2 «Баланс» під оборотними активами розуміють грошові кошти та їх еквіваленти, що необмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації та споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Таким чином, незважаючи на те, що визначення оборотних активів в П(С)БО 2 «Баланс» і навчальній літературі відрізняється, суть поняття не змінюється.

Термін «оборотні активи» в економічній літературі має кілька синонімів: оборотні кошти, оборотний капітал, робочий капітал.

Однак, незважаючи на різноманітність термінів, економічна суть

цього поняття трактується у вітчизняній та зарубіжній літературі однаково.

Проаналізувавши різні літературні джерела, можна виділити чотири підходи економістів до трактування сутності поняття «оборотні активи»:

- 1) сукупність оборотних фондів та фондів обігу [2, с.15];
- 2) оборотні засоби підприємств, що відображаються в активі їх бухгалтерського балансу [3, с. 50];
- 3) активи, що використовують в одному операційному циклі, обороті або будуть перетворені на гроші протягом одного року [4, с. 72];
- 4) гроші, запаси, борги третіх осіб, короткострокові фінансові вкладення [5, с. 68].

Серед вчених найбільше прихильників першого та другого підходу.

Глен А. Велш, Н.М. Грабова, А.Г. Загородній, Н.В. Колчина, А.Ф. Кондратьєва, Е.С. Хендриксен, Р.Л. Хом'як під оборотними коштами розуміють грошові ресурси, що авансуються в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності виробництва та реалізації продукції.

Таке трактування, на перший погляд, істотно відрізняється від тих, що наводяться в західних виданнях з фінансового менеджменту.

Насправді в них є багато спільного як за змістом, так і за методами впливу на об'єкт управління, в ролі якого в даному випадку виступає власний капітал.

Часто у вітчизняній літературі поняття «обігові кошти», «оборотні кошти» та «оборотний капітал» ототожнюються (А.Н. Бородавкін, Д.С. Моляков, Р. Сорока).

У політичній економії розглядаються поняття основного (постійного) і оборотного капіталу. Витрати господаря на постійний і оборотний капітали різні, вважали вчені: витрати на останній відновляються після кожного обороту, а капітал постійний, служачи для багатьох оборотів, вимагає тільки виправлень, налагодження, що обходиться набагато дешевше, ніж повне його поновлення.

В політичній економії капіталом називаються певні майнові блага, створені виробництвом та призначені слугувати для подальшого виробництва.

У вченні про окреме господарство капітал – це абстрактна цінність всіх зібраних підприємством ресурсів. В обліку капітал – це частина пасиву, що показує долю власника в засобах підприємства. Тобто, капітал є власним джерелом коштів, ресурсів підприємства.

Таким чином, оборотний капітал – це частина капіталу підприємства, яка належить власнику та спрямовується на забезпечення підприємства оборотними коштами.

Оборотний капітал і оборотні кошти – взаємопов’язані поняття, проте вони не є аналогічними. Величина оборотного капіталу показує, наскільки основна діяльність підприємства забезпечена власними фінансовими ресурсами. Однак, за недостатністю власних, в обіг можуть бути залучені спеціально для цього позичені кошти (кредити), або кошти, призначені для погашення заборгованості з поточних зобов’язань, що є цілком нормальним.

Оборотний капітал розкриває процес пошуку джерел фінансування оборотних активів. З точки зору бухгалтерського балансу оборотний капітал – це перевищення оборотних активів підприємства над його короткотерміновими зобов’язаннями.

Оборотні кошти – авансована підприємством в оборотні виробничі фонди та фонди обігу (за мінусом амортизаційних відрахувань) сукупність коштів, яка опосередковує їх рух у процесі кругообігу, забезпечує безперервний процес виробничо-господарської діяльності.

В літературі також зустрічається поняття «оборотні засоби». В.Н. Копоруліна і С.В. Мочерний так називають те, що інші автори іменують оборотні кошти.

Однак таке визначення є некоректним перекладом з російської мови терміну «оборотные средства».

Слово «средства» в російській мові має два значення:

- 1) сукупність грошей, кредитів, капіталів; знаряддя для здійснення якої-небудь діяльності;
- 2) способи дії для досягнення будь-чого.

В даному випадку мова йде про перше значення даного слова і тому доцільним є переклад «оборотные средства» на «оборотні кошти», оскільки «засоби» висвітлюють значення слова «средства» в другому випадку.

Як вже зазначалось, оборотні кошти авансуються в оборотні фонди та фонди обігу, поєднання яких є економічною сутністю оборотних коштів, покликаних забезпечити безперервність усього процесу відтворення, в ході якого фонди обов'язково проходять усі стадії від виробництва до споживання.

Необхідно також розрізнити поняття «оборотні кошти» і «ресурси», оскільки оборотні кошти є лише однією зі складових ресурсів, які включають кошти, запаси, можливості, джерела засобів.

Тобто, оборотні кошти є фінансовою категорією, опосередковуючою ланкою між оборотним капіталом та оборотними фондами, фондами обігу, а в обліку – оборотними активами.

Необхідно зазначити, що в публікаціях також можна зустріти трактування поняття «оборотні кошти» як позначення частини оборотних активів – грошових коштів.

Але поняття «оборотні кошти», на наш погляд, не можна використовувати в такому значенні, оскільки грошові кошти є лише однією з форм існування оборотних коштів.

Висновки. Таким чином, оборотні кошти є фінансовою категорією, яка виступає проміжною ланкою між пасивом та активом балансу. Проблемним є трактування оборотних коштів як частини оборотних активів, оскільки оборотні кошти - це авансовані підприємством кошти в оборотні виробничі фонди та фонди обігу (в обліку – оборотні активи), які опосередковують їх рух у процесі кругообігу, забезпечує безперервний процес виробничо-господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Т.А. Бухгалтерський облік / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с.
2. Єрохін К. Звідки беруться гроші / К. Єрохін // Дебет-Кредит. – 2004. - №24.
3. Грек Г. Інші заборгованості / Г. Грек, С. Вовченко // Бухгалтерія. – 2002. - №7/1 (474). – 18 лютого. – С. 50 - 52.
4. Єфимова О. Оборотные активы организации и их анализ / О. Ефимова // Бухгалтерський учет. – 2006. – №19 – С. 72-78.
5. Дубенко Н. Облік грошових коштів і розрахунків: проблеми сьогодення / Н. Дубенко // Вісник ЖДТУ. – 2004. - №4(30). – С. 62 – 68.